

TAURAGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS

DĖL TAURAGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2021 METŲ ATASKAITOS PATVIRTINIMO

2023 m. vasario 1 d. Nr. 1-9
Tauragė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 35 punktu, 16 straipsnio 4 dalimi, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymo 10 straipsnio 2 dalimi, Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, atsižvelgdama į Tauragės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro 2022 m. gruodžio 22 d. raštą Nr. SD-99 „Dėl 2021 m. Tauragės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos pateikimo“, Tauragės rajono savivaldybės taryba **n u s p r e n d ž i a**:

1. Patvirtinti Tauragės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2021 metų ataskaitą (pridedama).
2. Paskelbti šį sprendimą Tauragės rajono savivaldybės interneto svetainėje.

Savivaldybės meras
Kaminskas

Dovydas

TAURAGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2021 METŲ ATASKAITA

1. ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Tauragės r. savivaldybėje vykdoma vadovaujantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (toliau – LSS) tikslai ir jų uždaviniai.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

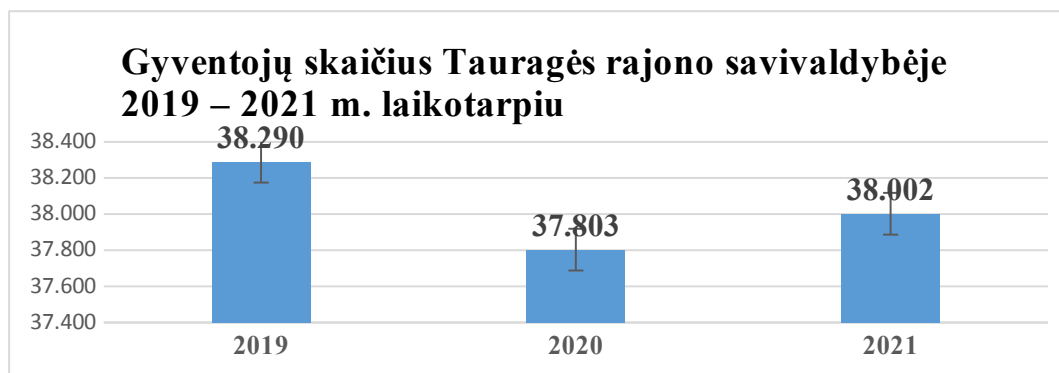
Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritетines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms.

Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt.

2. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

2021 m. Tauragės rajone gyveno 38 002 gyventojai (1 pav.), iš kurių 46 % (17 509) sudarė vyrai ir 54 % (20 493) – moterys. Toks pat gyventojų pasiskirstymas procentais tarp vyrų ir moterų buvo ir 2020, ir 2019 m. Lyginant su 2020 m., gyventojų skaičius padidėjo 199 (37 803), o su 2019 m. (38 290) – sumažėjo 288 asmenimis. Lietuvoje 2021 m. gyveno 2 810 761 gyventojas, iš kurių 53 % (1 505 796) sudarė moterys ir 47 % (1 304 965) – vyrai.

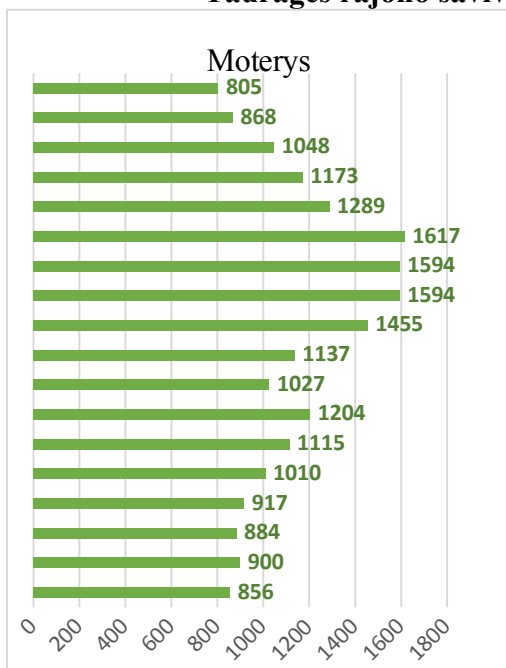

1 pav. Gyventojų skaičius Tauragės r. sav. 2019 – 2021 m. laikotarpiu.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2021 m. didžiausią Tauragės r. savivaldybės darbingo amžiaus gyventojų dalį pagal penkmetines amžiaus grupes (2 pav.) sudarė 55 – 59 m., 60 – 64 m., 50 – 54 m. amžiaus moterys ir 55 – 59 m., 50 – 54 m., 60 – 64 m. vyrai, o mažiausią – 20 – 24 m. vyrai ir 35 – 39 m. moterys.

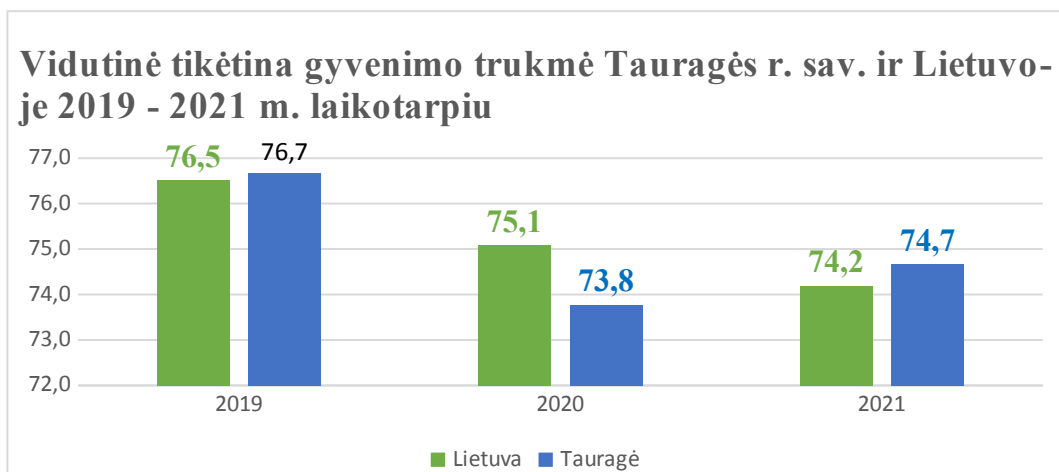
Tauragės rajono savivaldybės gyventojų amžiaus profilis 2021 m.

2 pav. Tauragės r. sav. gyventojų demografinis medis 2021 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

Lietuvos sveikatos 2014 – 2025 m. strategijoje (LSS) vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės siektinas rodiklis numatytas 77,5 m. Vidutinės gyvenimo trukmės ilgėjimas parodo mažėjantį bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, vykdomų intervencijų bei gydymo veiksmingumą.

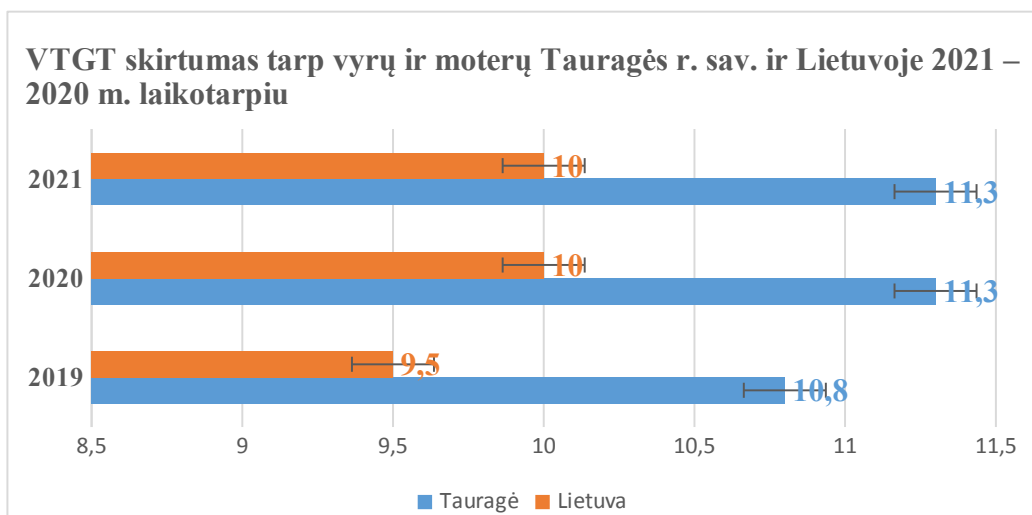

3 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė Tauragės r. sav. ir Lietuvoje 2019 – 2021 m. laikotarpiu.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2021 m. Tauragės r. savivaldybėje šis rodiklis (3 pav.) siekė 74,7 m. Lyginant su 2020 m. (73,8 m.) padidėjo 0,9 m., o su 2019 (76,7 m.) sumažėjo 2 m. 2021 m. šis rodiklis Lietuvoje siekė 74,2 m., tad Tauragės r. savivaldybės vidutinė gyvenimo trukmė buvo 0,5 m. ilgesnė nei Lietuvoje.

Vidutinės tikėtinų gyvenimo trukmės (VTGT) skirtumo tarp vyrų ir moterų LSS 2025 m. numatytas rodiklis – 9,5 m. 2019 m. šis rodiklis (4 pav.) Tauragės r. savivaldybėje siekė 10,8 m., o 2020 m. padidėjo 0,5 m. (11,3 m.) ir 2021 m. išliko toks pat (11,3). 2020 m. ir 2021 m. VTGT rodiklis buvo 1,3 m. didesnis nei Lietuvos rodiklis. Lietuvoje LSS 2025 m. siektinas rodiklis buvo pasiektas 2019 m.

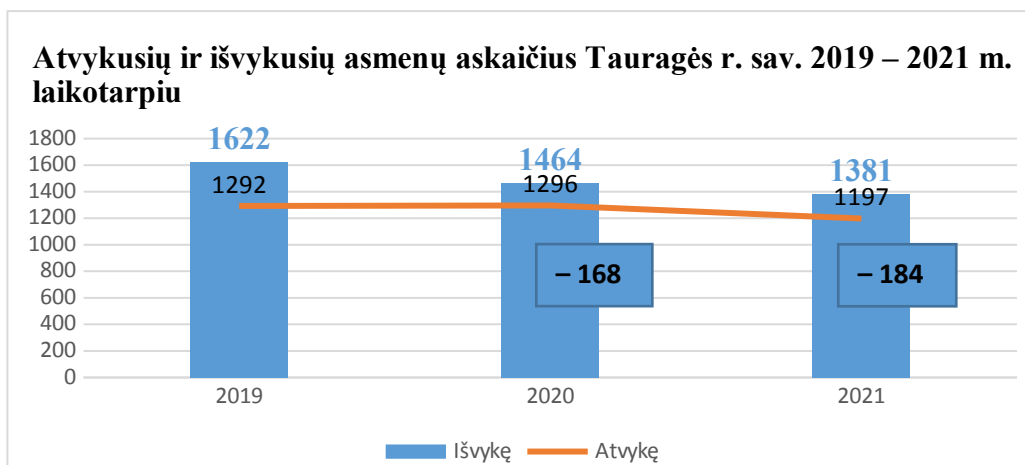

4 pav. VTGT skirtumas tarp vyrų ir moterų Tauragės r. sav. ir Lietuvoje 2019 – 2021 m. laikotarpiu.

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys

Statistikos departamento duomenimis 2019 – 2021 m. laikotarpiu išvykusių asmenų skaičius Tauragės r. savivaldybėje (5 pav.) buvo didesnis nei atvykusių. 2021 m. atvykusiųjų ir išvykusiųjų skaičiai mažesni nei 2019 m. ir 2020 m.

Neto migracija (asmenų) 2021 m. – 184 asmenys (2019 m. – -330, 2020 m. – -168).

5 pav. Atvykusių ir išvykusių asmenų skaičius Tauragės r. sav. 2019 – 2021 m. laikotarpiu

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

3. SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA

Užimtumo tarnybos Klaipėdos klientų aptarnavimo departamento Tauragės skyriaus duomenimis 2019 – 2021 m. laikotarpiu didžiausias registruotų bedarbių skaičius per metus Tauragės r. savivaldybėje registruotas 2020 m. (5 229 asmenys), o mažiausias – 2021 m. (3 294 asmenys) (1 lentelė).

Vidutinis metinis bedarbių skaičius didžiausias – 2020 m. (2 990 asmenų), o mažiausias – 2019 m. (1 970 asmenų). Vidutinio metinio bedarbių procento nuo darbingo amžiaus gyventojų didžiausia dalis – 13,1 proc. registruota 2021 m., o mažiausia 2019 m. (8,4 proc.). Registruotų laisvų darbo vietų didžiausias skaičius užregistruotas 2021 m. – 3 908 asmenys, o mažiausias – 2019 m. – 2 462 asmenys.

1 lent. Informacija apie užregistruotus bedarbius Tauragės r. sav. 2019 – 2021 m. laikotarpiu

Rodiklis	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Registruota bedarbių per metus	3851	5229	3294
Vidutinis metinis bedarbių skaičius	1970	2990	2979
Vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų	8,4	13	13,1
Registruota laisvų darbo vietų	2462	2785	3908

Šaltinis: Užimtumo tarnybos Klaipėdos klientų aptarnavimo departamento Tauragės skyrius

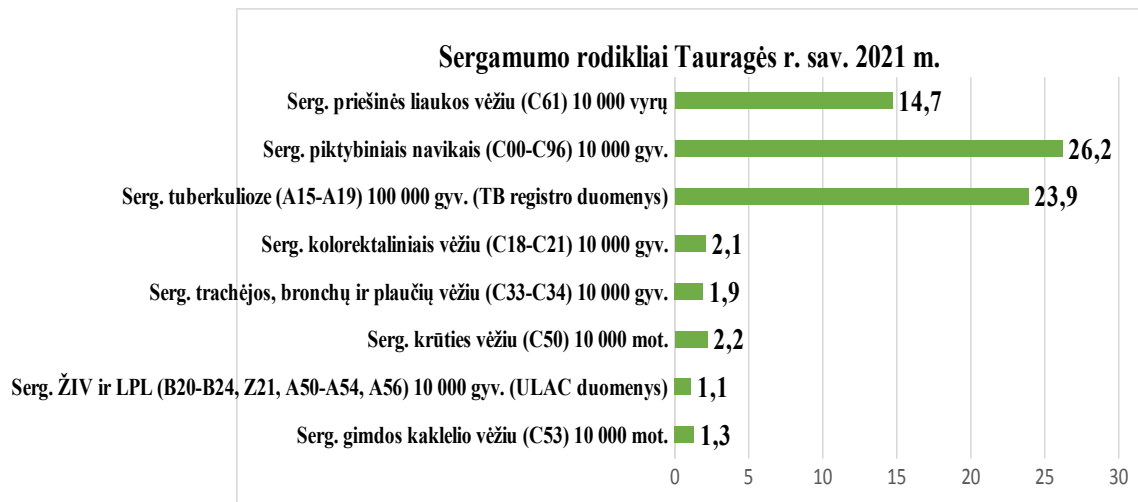
4. SVEIKATA

Sergamumo ir ligotumo statistinių rodiklių tikslas yra stebėti ir vertinti gyventojų sveikatos būklę pagal susirgimus užregistruotus sveikatos priežiūros įstaigose, stebėti sergančių gyventojų charakteristikas, sveikatos būklės rodiklių pokyčius. Šie rodikliai yra tiesiogiai skaičiuojami iš administracinio duomenų šaltinio – Privalomojo sveikatos draudimo fondo informacinės sistemos (toliau – PSDF IS). Skaičiuojami tik duomenys, įvesti į PSDF IS. Duomenis į PSDF IS įveda visos sveikatos priežiūros įstaigos, turinčios sutartis su Ligoninių kasomis.

Bendrasis sergamumas – per metus užregistruotų visų ligos atvejų (naujų ir kartotinių), dėl kurių žmonės kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigas, ir tų metų vidutinio gyventojų skaičiaus santykis.

Higienos instituto duomenimis didžiausi 2021 m. Tauragės r. gyventojų **sergamumo** rodikliai (6 pav.) buvo užregistruoti: sergamumas piktybiniais navikais – 26,2 atvejai 10 000 gyv., sergamumas tuberkulioze – 23,9 atvejai 100 000 gyv. ir sergamumas priešinės liaukos vėžiu – 14,7 atvejų 10 000 vyrų. Lyginant su 2020 m. sergamumas piktybiniais navikais ir vyrų priešinės liaukos vėžiu rodikliai nepakito, o sergamumas tuberkulioze padidėjo 21,2 atvejo.

Mažiausias sergamumo rodiklis – 1,1 atvejo – sergamumas ŽIV (žmogaus imunodeficito virusas) ir LPL (lytiškai plintančios ligos) 10 000 gyventojų, sergamumas gimdos kaklelio vėžiu 1,3 atvejo 10 000 moterų. Lyginant su 2020 m. šie rodikliai nepakito.

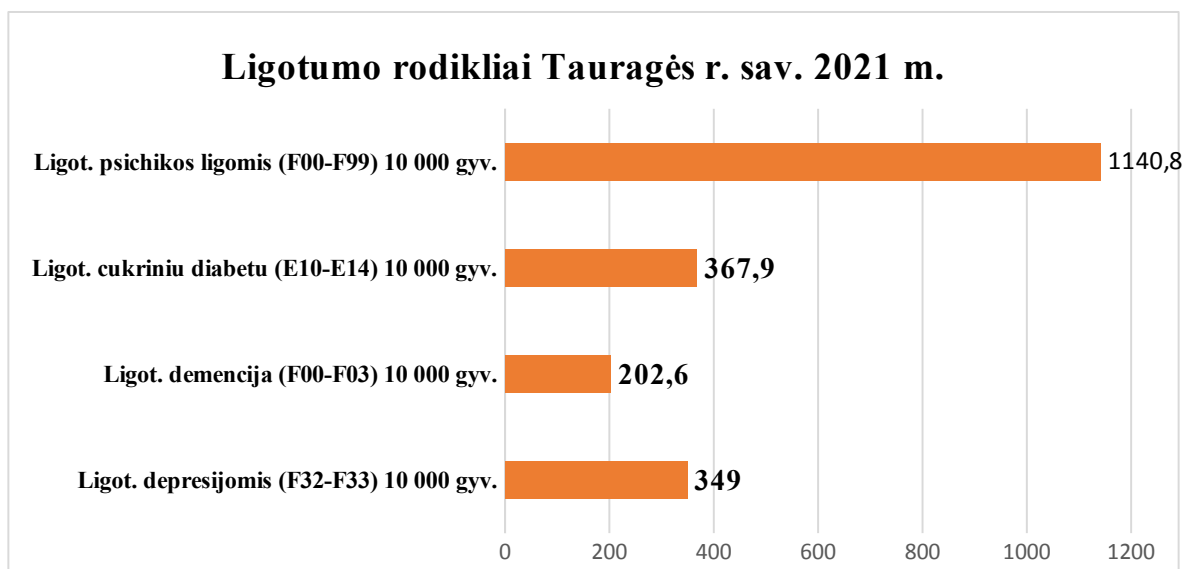

6 pav. Sergamumo rodikliai Tauragės r. sav. 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys

Ligotumas – bendras visų žinomų ligos atvejų skaičiaus ir gyventojų skaičiaus santykis tam tikru laiko momentu (dažniausiai metų gale). Didžiausias **ligotumo** Tauragės r. savivaldybėje 2021 m. rodiklis (7 pav.) – ligotumas psichikos ligomis – 1402,8 atvejai 10 000 gyventojų, kaip ir 2020 m.

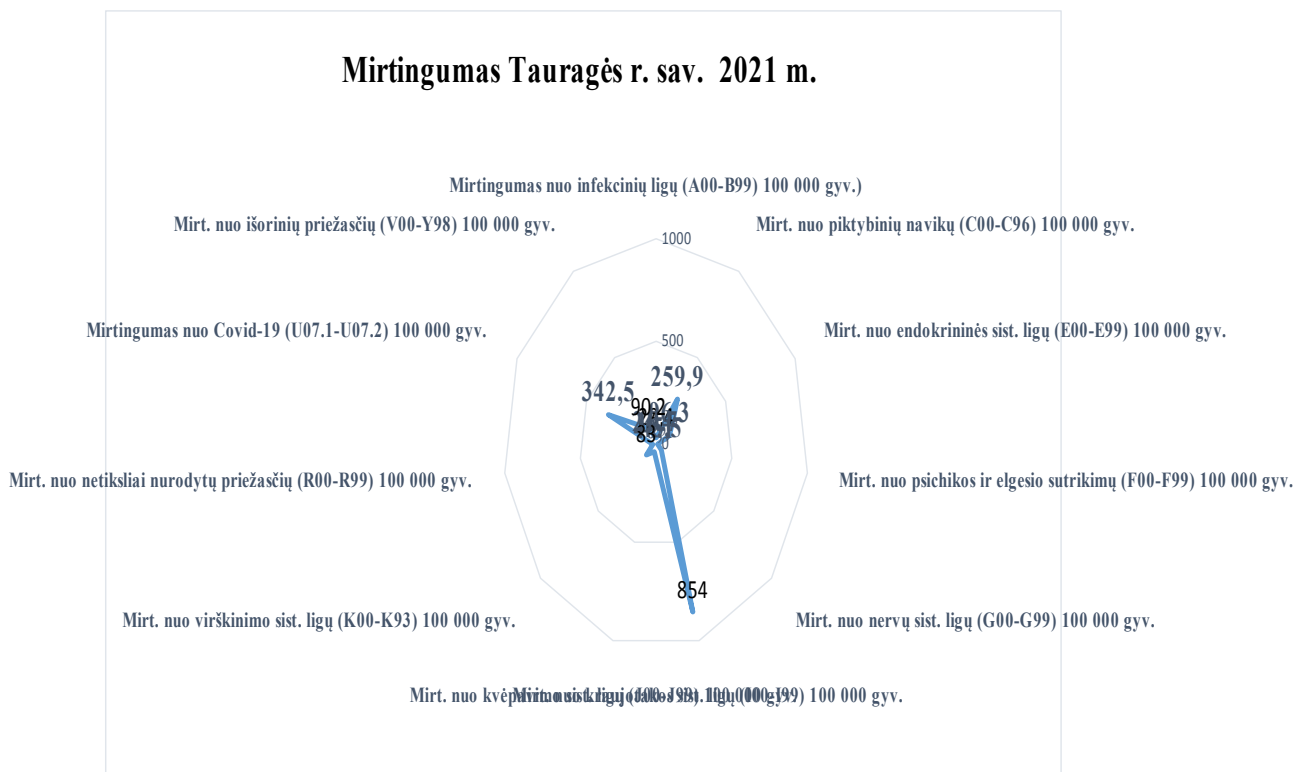
Mažiausias – ligotumas demencija – 202,6 atvejai 10 000 gyventojų. 2021 m. šis rodiklis sumažėjo, lyginant su 2020 m. (240,6).

7 pav. Ligotumo rodikliai Tauragės r. sav. 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys

Mirtingumas – per metus dėl tam tikros priežasties mirusių asmenų skaičius, kuris skaičiuojamas 100 tūkst. gyventojų. Didžiausia Tauragės rajono savivaldybės gyventojų dalis 2021 m. mirė nuo kraujotakos sistemos ligų – 854 nuo COVID-19 342,5 ir nuo piktybinių navikų 259,9 (8 pav.). Mažiausia gyventojų dalis mirė nuo psichikos ir elgesio sutrikimų 10,7.

8 pav. Mirusiųjų skaičius pagal mirties priežastis Tauragės r. sav. 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys

Lyginant 2020 m. ir 2021 m. mirtingumo rodiklius Tauragės r. sav. 2021 m. mirtingumas padidėjo dėl endokrininės sistemos ligų (1,7 karto), dėl nervų sistemos ligų (1,7 karto), dėl kvėpavimo sistemos ligų (1,2 karto), dėl netiksliai nurodytų priežasčių (1,3 karto), dėl COVID-19 (2,6 karto) ir dėl išorinių mirties priežasčių (1,1 karto). Sumažėjo mirtingumas dėl infekcinių ligų (1,4 karto), dėl piktybinių navikų ligų (1,2 karto), dėl psichikos ir elgesio sutrikimų (1,9 karto), dėl kraujotakos sistemos ligų (1,1 karto), dėl virškinimo sistemos ligų (1,1 karto).

5. 2021 M. SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS TYRIMAS

Tyrimas atliktas vykdant Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymą¹, nurodantį savivaldybėse periodiškai, kas 4 metus, atlikti gyvensenos tyrimus tarp 60 Lietuvos

¹ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymas Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.216610/asr>>

savivaldybių, vadovaujantis Higienos instituto (toliau – HI) parengta gyvensenos tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika^{2,3}.

Suaugusiųjų apklausai naudotas Sveikatos apsaugos ministerijos suderintas standartizuotas klausimynas⁴, kurį sudaro 25 gyvensenos rodikliai. Rodikliai surinkti iš Higienos instituto, Lietuvos statistikos departamento, Vėžio registro, Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro, Tuberkuliozės registro. Klausimyno rodikliai suskirstyti į 3 grupes (1 priedas).

2022 m. Tauragės r. sav. tyrimą atliko Tauragės r. sav. visuomenės sveikatos biuras. Šiame tyrime dalyvavo 425 Tauragės r. sav. gyventojai, iš kurių – 230 moterų ir 195 vyrai, 255 respondentai gyvena mieste, 170 – kaime. 2023 m. Higienos institutas planuoja atlikti išsamesnę suaugusiųjų gyvensenos duomenų analizę ir parengti standartizuotų rodiklių ataskaitą / leidinį, prieinamą Higienos instituto interneto svetainėje adresu www.hi.lt/gyvensena.

Gyvensenos stebėsenos rodikliai suskirstyti į tris grupes:

1. Sveikatos vertinimas, laimingumas (ir gyvenimo kokybės vertinimas, prislėgta nuotaika, bendravimas):

1.1. Gyvenimo kokybės, sveikatos vertinimas, laimingumas. Daugiausia tauragiškių, net 74,4 proc., vertina savo gyvenimo kokybę kaip gerą ar labai gerą. Šiek tiek mažiau, 68,3 proc., tauragiškių savo sveikatos būklę vertina kaip gerą ar labai gerą ir mažiausiai – 64,7 proc. Tauragės r. sav. gyventojų jaučiasi laimingi ar labai laimingi.

1.2. Prislėgta nuotaika, artimi žmonės, ilgalaikės sveikatos problemos ir gyvensenos keitimas. Didžiausia dalis tauragiškių – 59,9 proc. – buvo tie, kurie per paskutinius 12 mėnesių bandė keisti savo gyvenseną, bet nepakeitė, 28,3 proc. turėjo ilgalaikių sveikatos problemų, o asmenų, kuriuos per praėjusį mėnesį buvo apėmusi prislėgta nuotaika, nerimas šiek tiek labiau ar daug labiau nei anksčiau, buvo 21,5 proc. Mažiausioji dalis – 2,4 proc. – tauragiškių neturi nė vieno artimo žmogaus, kuriuo galėtų pasitikėti susidūrus su sunkiomis asmeninėmis problemomis.

2. Sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas ir mitybos įpročiai, bandymas pakeisti gyvenseną):

2.1. Sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas ir mitybos įpročiai). Daugiausiai tauragiškių bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių) – 32,7 proc. ir užsiima energinga fizine veikla bent po 30 min. 5 dienas ir daugiau per savaitę – 32,5 proc. Šiek tiek mažiau suaugusiųjų – 23,8 proc. – bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių).

² Metodinės rekomendacijos „Gyvensenos tyrimų organizavimas ir vykdymas savivaldybėse“. Higienos institutas, 2016.

³ Suaugusių gyventojų gyvensenos stebėsenos tyrimo metodika. Higienos institutas, 2022. Prieiga per internetą: https://www.hi.lt/uploads/pdf/padaliniai/GYVENSENA/Suaugusiu_gyventoju_gyvensenos_stebesenos_tyrimo_metodika.pdf

⁴ 2022 m. suaugusiųjų gyvensenos tyrimo klausimynas. Prieiga per internetą: https://www.hi.lt/uploads/pdf/padaliniai/GYVENSENA/Suaugusiu_gyventoju_gyvensenos_stebesenos_tyrimo_klausimynas.pdf.

2.2. Sveikatos elgsena (mitybos įpročiai). Net 38, 4 proc. tauragiškių papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, 13,6 proc. bent kartą per dieną valgo saldumynus, 3,1 proc. bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, 1 proc. gyventojų bent kartą per dieną geria energinius gėrimus.

3. Rizikingas elgsys (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio vartojimas, narkotinių medžiagų vartojimas):

3.1. Tabako gaminių bei elektroninių cigarečių vartojimas. Daugiausiai gyventojų – 11,5 – proc. per paskutines 30 dienų kasdien vartojo tabako gaminius, ir panašiai – 11,3 proc. – per paskutinius 12 mėnesių kasdien vartojo tabako gaminius. Mažesnę dalis – 6,9 proc. – per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui. 6,4 proc. per paskutinius 12 mėnesių kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui.

3.2. Alkoholio ir narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimas. Daugiausiai – net 20,7 proc. – Tauragės r. gyventojų vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau per paskutines 30 dienų, 15,1 proc. – per paskutinius 12 mėnesių, 0,7 proc. vartojo alkoholinius gėrimus kasdien per paskutines 30 dienų. 10,1 proc. Tauragės r. gyventojų bent kartą per savo gyvenimą vartojo narkotines ar psichotropines medžiagas (narkotikus) be gydytojo paskyrimo.

3.3. Saugumas kelyje. 95,2 proc. tauragiškių visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, 24 proc. – tamsiu paros metu būdami lauke visada nešioja atšvaitus ir 5,8 proc. visada dėvi šalmą važiuodami dviračiu.

6. 2021 M. TAURAGĖS R. SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIAI

2021 m. Tauragės r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profiliai pateikiami pagal šviesoforo spalvas – žalia spalva reiškia geriausią situaciją atspindintį rodiklį, geltona – tenkinamą, ir raudona – blogiausią, pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė. Tauragės r. sav. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis pagal šviesoforo spalvas – geltona spalva reiškia tenkinamą situaciją atspindintį rodiklį, žalia- geriausią, ir raudona – blogiausią.

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės			Lietuvos reikšmės			Santykis Savivaldybė/Lietuva
	2021 m. pokytis lyginant su 2020 m.	2021 m. rodiklis	2021 m. rodiklis (kiekis)	2021 m. rodiklis	Blogiausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2021 m.	Geriausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2021 m.	
1	2	3	4	5	6	7	8
2 stulpelyje rodyklės atspindi 2021 m. pokytį neigiamą, teigiamą, ar nepakitęs, lyginant su 2020 m. rodikliu							
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai							
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)		74,7	75	74,2	68,5	81,7	1,01
Išvengiamas mirtingumas %		24,4	168	27,2	34,0	19,5	0,90
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį							
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą							
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.		26,5	10	20,1	68,1	0,0	1,32
Standartizuotas mirtingumas nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.		24,5	10	19,0	60,1	0,0	1,27
Bandymų žudyti skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų		21,2	8	37,3	65,7	0,0	0,57
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyv. (2020-2021)		110,5	357	64,4	246,0	36,1	1,72
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %		5,1	1143	5,0	13,1	1,5	1,00
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.		-15,9	-184	-1,7	-27,8	78,3	9,37
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu							
Mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.		90,2	34	86,3	198,3	30,5	1,04
Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.		85,2	34	83,1	163,8	21,8	1,03
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk.. 1000 moksleivių		342,8	1486	312,0	572,7	108,2	1,10
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.		31,2	1178	23,7	74,2	3,2	1,32
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (tik nauji) (TB registro duomenys)		23,9	9	19,6	60,4	0,0	1,22
Sergamumas tuberkulioze (nauji+recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)		26,5	10	22,4	60,4	0,0	1,19

2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką							
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą							
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, sk. 10 000 darbingo amžiaus gyv.		1,3	3	1,0	3,8	0,0	1,29
Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.		99,3	78	124,5	168,8	63,4	0,80
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.		79,2	179	57,9	168,8	63,4	1,37
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)		17,2	65	21,1	84,9	0,0	0,82
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį							
Mirtingumas dėl paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.		0,0	0	5,1	26,6	0,0	0,00
Standartizuotas mirtingumas dėl paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.		0,0	0	4,9	21,7	0,0	0,00
Mirtingumas dėl nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.		26,5	10	18,0	68,1	0,0	1,47
Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.		24,0	10	17,5	60,2	0,0	1,37
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių							
Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.		2,7	1	6,6	19,6	0,0	0,40
Standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.		3,0	1	6,5	19,5	0,0	0,47
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.		2,7	1	1,6	9,6	0,0	1,69
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.		3,0	1	1,5	9,8	0,0	1,94
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) skaičius 100 000 gyv.		3,7	14	50,5	10,7	0,0	0,73
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą							
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km		187,8	188	932,7	32 956,2	38,8	0,20
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą							
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą							
Mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyv.		2,7	1	2,9	15,4	0,0	0,91
Standartizuotas mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyv.		2,6	1	3,0	18,5	0,0	0,87
Mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv.		23,9	9	24,1	80	0,0	0,99
Standartizuotas mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv.		24,3	9	22,9	79,6	0,0	1,06
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyv.		58,4	22	82,7	464,2	0,0	0,71

Gyventojų sk., tenkantis 1 tabako licencijai		181,3	208	199,2	69,4	388,4	0,91
Gyventojų sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai		158,4	238	175,2	35,1	359,7	0,90
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius							
Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)		49,8	142	36,2	6,6	62,1	1,38
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius							
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais							
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.		16,9	636	14,8	29,1	10,1	1,14
Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto ir jo komplikacijų sk. 1 000 gyv.		0,7	23	1,6	3,0	0,7	0,45
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą							
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.		3,2	292	1,8	1,1	6,0	1,75
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.		5,0	19	7,3	2,5	13,8	0,69
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.		8,5	318635	8,8	6,5	11,5	0,96
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)		2,7	1	3,5	19,4	0,0	0,76
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (nauji atvejai) (TB registro duomenys)		2,7	1	2,4	15,6	0,0	1,10
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20- B24, Z21, A50.0-A54, A56) 10 000 gyventojų (ULAC duomenys)		1,1	4	1,7	4,8	0,0	0,61
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą							
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių		0,0	0	3,1	32,3	0,0	0,00
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %		97,8	416	88,4	65,6	100,0	1,11
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielitito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), %		63,0	249	90,1	63,0	98,2	0,70
Vaikų (6-13 m.) dalis, dalyvavusi krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %		2,5	72	11,4	1,8	48,8	0,22
Vaikų, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis %		29	795	22,7	10,1	36,3	1,28
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų		4,0	2	2,7	12,4	0,0	1,45
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę							
Mirtingumas dėl kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.		854,1	322	820,3	1517,9	399,4	1,04
Standartizuotas mirtingumas dėl kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.		785,5	322	805,2	1381,0	533,7	0,98
Mirtingumas dėl piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.		259,9	98	275,9	429,8	133,1	0,94

Standartizuotas mirtingumas dėl piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	230,1	98	259,5	382,2	163,8	0,89
Mirtingumas dėl cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	82,2	31	186,1	500,2	82,2	0,44
Standartizuotas mirtingumas dėl cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	76,5	31	180,8	401,7	76,5	0,42
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	66,3	250	69,4	99,9	38,2	0,96
Tikslinės populiacijos dalis, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje %, 2020-2021 m.	61,9	3771	45,5	11,2	61,9	1,36
Tikslinės populiacijos dalis, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje %, 2019-2021 m.	56,9	4998	53,4	33,5	74,4	1,07
Tikslinės populiacijos dalis, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje %, 2020-2021 m.	54,5	7163	48,1	24,2	67,2	1,13
Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi ŠKL programoje %, 2021 m.	49,1	4177	47,2	24,8	70,0	1,04

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys

2021 m. geriausi (žalia spalva) Tauragės rajono savivaldybės situaciją Lietuvos savivaldybių kontekste atspindintys rodikliai:

Išvengiamas mirtingumas %;

Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.;

Mirtingumas / standartizuotas mirtingumas dėl paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.;

Mirtingumas / standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.;

Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) skaičius 10 000 gyv.;

Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.);

Išvengiamų hospitalizacijų (IH) dėl cukrinio diabeto sk. 18+ m. 1 000 gyv.;

Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių;

2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys %;

Vaikų (7-17 m.), neturinčių eduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis, proc.;

Standartizuotas mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.;

Standartizuotas mirtingumas dėl piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.;

Mirtingumas / standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.;

Tikslinės populiacijos dalis proc., 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje;

Tikslinės populiacijos dalis proc., 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje.

Prasčiausią Tauragės rajono savivaldybės situaciją Lietuvos savivaldybių kontekste atspindintys rodikliai (raudona spalva):

Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 10 000 gyv. (2020-2021);

Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.;

Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.;

1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės) %;

Vaikų (6-13 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje %.

Likusieji unifikuoti savivaldybės rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (geltona spalva).

7. SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Išsamiai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

1. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.

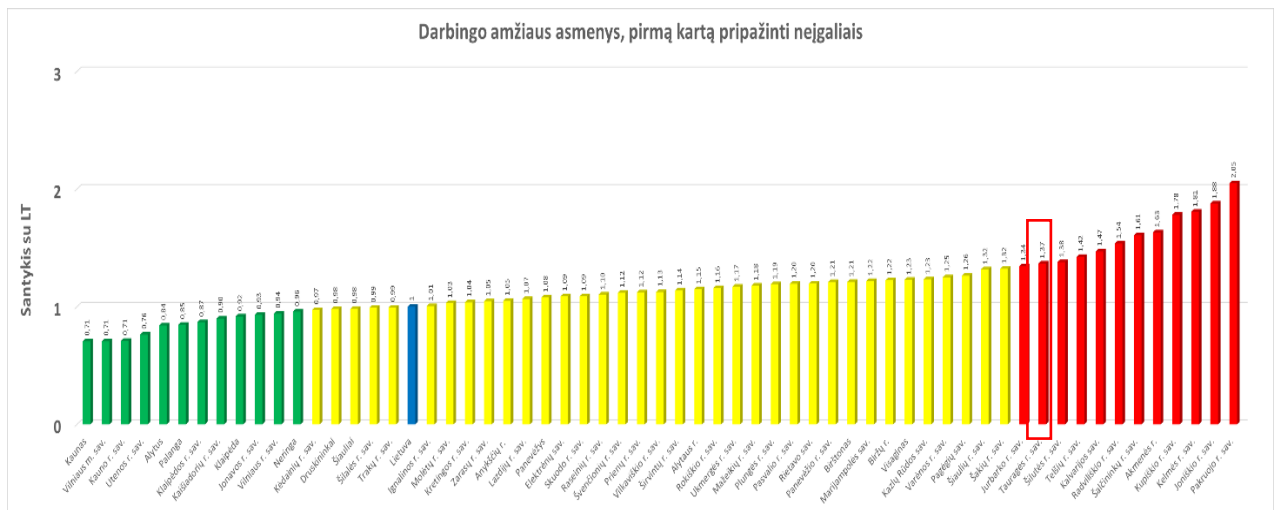
2. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės) %.

3. Vaikų (6-13 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %.

7.1. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.

Neįgalumas atsiranda dėl asmenų, turinčių ilgalaikių sveikatos (fizinės, psichikos, intelekto ar jutimo) sutrikimų, kurie gali trukdyti visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiomis teisėmis su kitais žmonėmis.

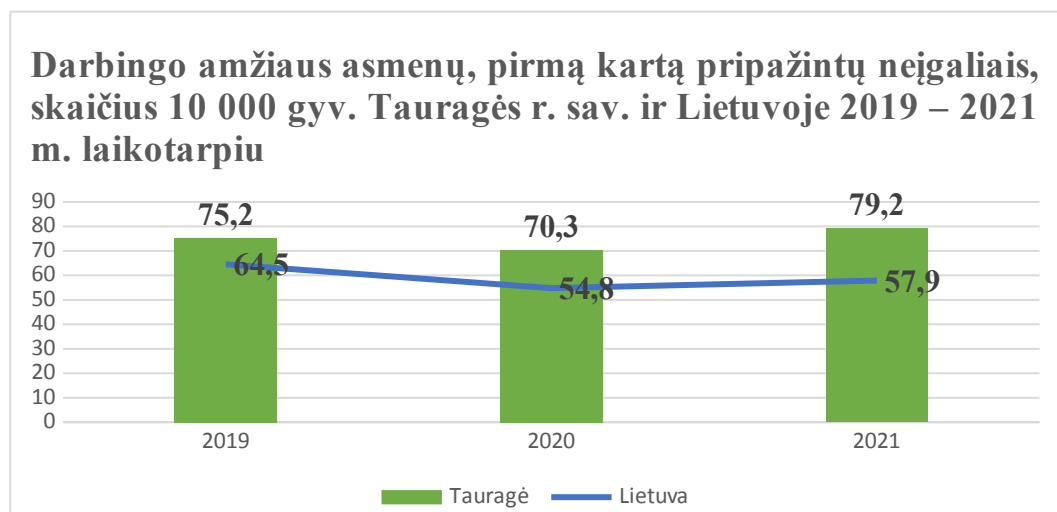
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv. 2021 m. Tauragės r. sav. rodiklis (79,2) viršijo Lietuvos vidurkį (57,9) 1,4 karto ir pateko raudonąją zoną tarp Lietuvos savivaldybių (9 pav.).

9 pav. Darbingo amžiaus asmenys, pirmą kartą pripažinti neįgaliais, 10 000 gyventojų, Tauragės rajone, Lietuvos savivaldybių kontekste, 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys

2020 m. šis Tauragės r. sav. rodiklis (70,3) viršijo Lietuvos vidurkį (54,8) 1,3 karto, o 2019 m. – 1,2 karto (10 pav.).

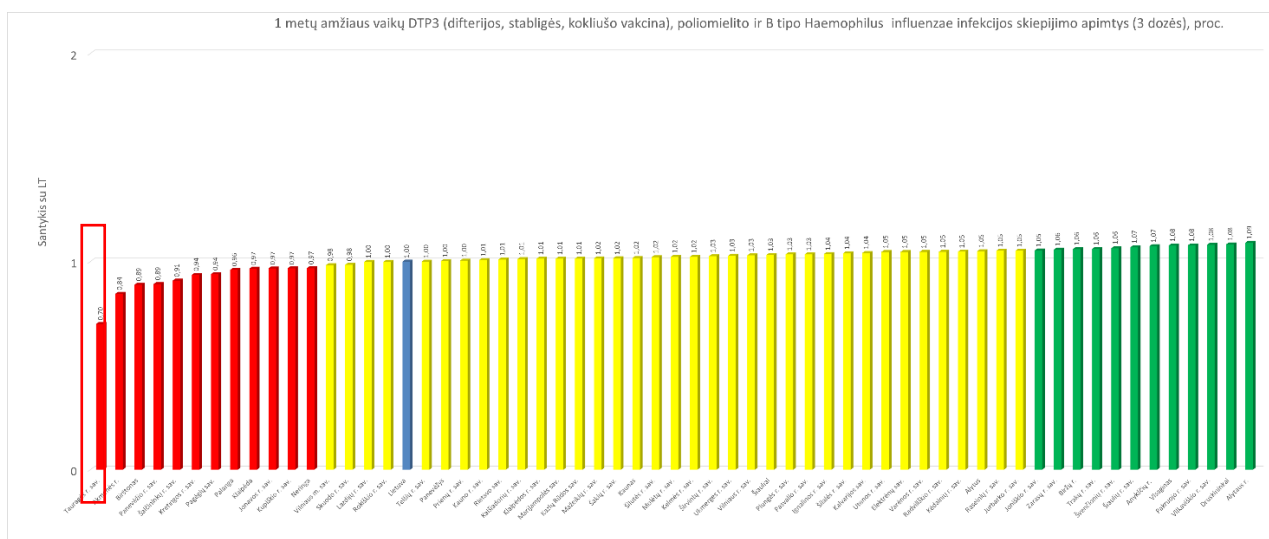

10 pav. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv. 2019 – 2021 m. laikotarpiu Tauragės r. sav. ir Lietuvoje.

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys

7.2. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %.

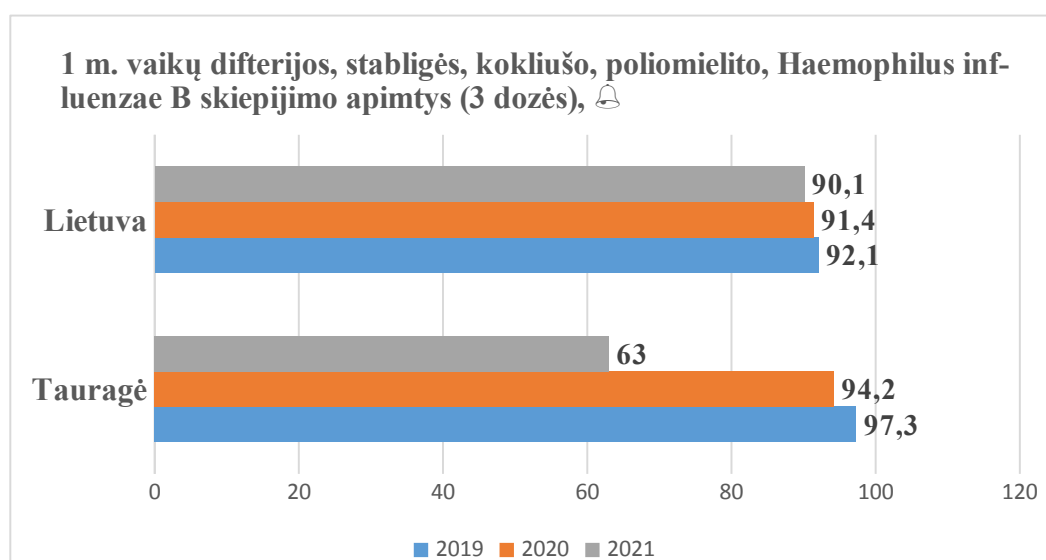
2021 m. Tauragės r. sav. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), % rodiklis (63,0) 1,4 karto buvo mažesnis nei Lietuvos vidurkis (90,1) ir vienas mažiausių rodiklių tarp visų Lietuvos savivaldybių (11 pav.), todėl pateko į blogą raudoną zoną.

11 pav. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), %, Lietuvos savivaldybių kontekste, 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys

Lyginant Tauragės r. sav. ir Lietuvos rodiklius 2019 – 2021 m. laikotarpiu išryškėja, kad 2019 m. ir 2020 m. Tauragės r. sav. šis rodiklis išliko didesnis nei Lietuvos, o 2021 m. žymiai sumažėjo (1,4 karto) (12 pav.).

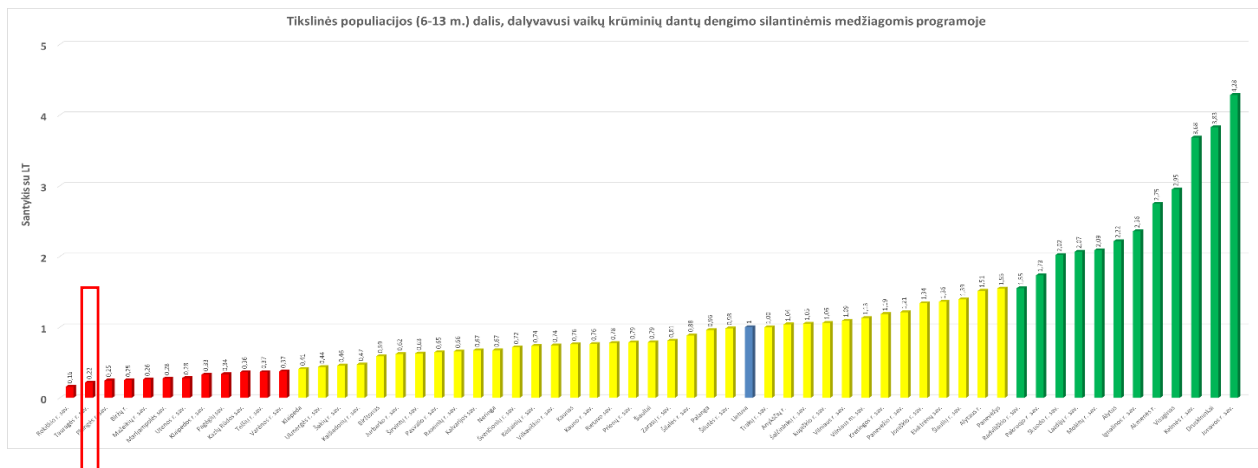

12 pav. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), %, 2019 - 2021 m. laikotarpiu Tauragės r. sav. ir Lietuvoje.

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys

7.3. Vaikų (6-13 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %.

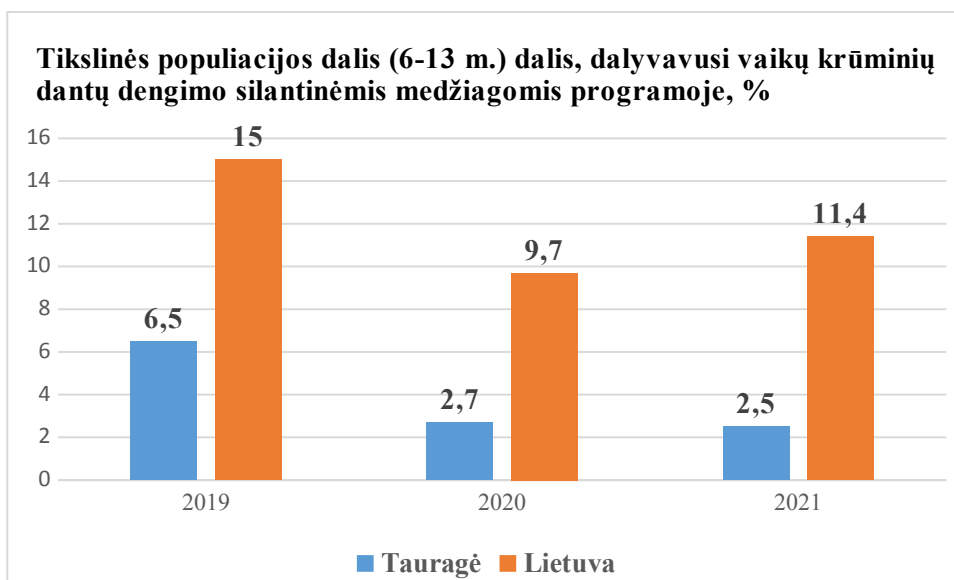
5 metus iš eilės šis Tauragės r. sav. rodiklis patenka į raudoną zoną, nes viršija Lietuvos vidurkį. 2021 m. šis savivaldybės rodiklis (2,5) išliko 4,5 karto mažesnis nei Lietuvos vidurkis (11,4) ir yra vienas mažiausių rodiklių tarp visų Lietuvos savivaldybių (13 pav.).

13 pav. Vaikų (6-13 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, % Lietuvos savivaldybių kontekste, 2021 m.

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys

2019 m. šis Tauragės r. sav. rodiklis buvo mažesnis nei Lietuvos vidurkis 0,43 karto, 2020 m. – 0,28 karto, o 2021 m. – 0,22 karto (14 pav.).

14 pav. Vaikų (6-13 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %, 2019 - 2021 m. laikotarpiu Tauragės r. sav. ir Lietuvoje.

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenys

2019 – 2021 m. laikotarpiu vaikų (6-13 m.), dalyvavusių krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, skaičius Tauragės r. sav. mažėja. Lietuvoje nuo 2019 m. iki 2020 m. taip pat mažėjo, o nuo 2020 m. iki 2021 m. – padidėjo.

8. IŠVADOS

1. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv. Tauragės r. sav. rodiklis nuo 2019 m. (75,2) iki 2020 m. (70,3) sumažėjo 0,9 karto, o nuo 2020 m. (70,3) iki 2021 m. (79,2) padidėjo 1,1 karto. 2021 m. Tauragės r. sav. rodiklis (79,2) viršijo Lietuvos vidurkį (57,9) 1,4 karto ir pateko raudonąją zoną tarp Lietuvos savivaldybių.

2. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), % Tauragės r. sav. rodiklis (63,0) buvo vienas mažiausių rodiklių tarp visų Lietuvos savivaldybių, 1,4 karto mažesnis nei Lietuvos vidurkis (90,1), todėl pateko į blogą raudoną zoną.

3. Tauragės r. sav. vaikų (6-13 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, % rodiklis 5 metus iš eilės buvo mažesnis nei Lietuvos vidurkis patenka į raudoną zoną. 2021 m. šis savivaldybės rodiklis (2,5) išliko 4,5 karto mažesnis nei Lietuvos vidurkis (11,4) ir vienas mažiausių rodiklių tarp visų Lietuvos savivaldybių.

1. REKOMENDACIJOS

1. Siekiant sumažinti darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, rodiklį svarbu vykdyti visuomenės švietimą, didinti jų sąmoningumą bei žinias apie fizinio aktyvumo ir sveikos gyvensenos naudą, ugdyti asmeninius įgūdžius, formuoti tinkamą supratimą apie sveikos mitybos, fizinio aktyvumo ir psichikos sveikatos svarbą. Kompleksinių sveikatos ugdymo priemonių (informavimo, švietimo, mokymo), sveikatinimo darbo vietose įgyvendinimas skatintų gyventojų fizinį aktyvumą, mažintų sergamumą ir socialinės atskirties riziką bei sveikatos netolygumus.

2. Siekiant padidinti 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtį svarbu skatinti šeimos gydytojus, pediatrus ir neonatologus bei jų komandos narius aktyviau bendrauti su tėvais / globėjais vaikų ir kūdikių imunoprofilaktikos klausimais, paaiškinant tėvams priežastis, sukeliančias abejones dėl skiepų saugumo ir efektyvumo. Taip pat šviesti visuomenę, pateikiant mokslu pagrįstą informaciją, apie tai, kad mažėjant skiepavimo apimtims, mažėja kolektyvinis imunitetas visuomenėje.

3. Siekiant padidinti vaikų, dalyvavusių krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje skaičių, svarbu užtikrinti, kad ne tik biudžetinės, bet ir privačios sveikatos priežiūros įstaigos sudarytų sutartis su Valstybine ligonių kasa. Higienos instituto vertinimu Privalomojo sveikatos draudimo informacinė sistema (toliau – PSDF IS) apima tik 40-50 proc. vaikų apsilankymų pas odontologus. Vaikų dalis, besilankanti odontologų kabinetuose, kurie nėra sudarę sutarčių su Valstybine ligonių kasa, neturi galimybės dalyvauti nemokamoje krūminių dantų silantavimo programoje ir jų duomenys nėra suvedami į PSDF IS.

2022 M. SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS TYRIMAS

3 lentelė. Gyvenimo kokybės, sveikatos vertinimas, laimingumas, prislėgta nuotaika, artimi žmonės, ilgalaikės sveikatos problemos ir gyvenimo keitimas; sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas ir mitybos įpročiai); rizikingas elgsys (tabako, elektroninių cigarečių, alkoholio, narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimas, saugumas kelyje) Tauragės r. sav. 2022 m.

Rodiklis	Reikšmė
Suaugusiųjų, kurie savo gyvenimo kokybę vertina kaip gerą ar labai gerą, dalis (proc.)	74,4
Suaugusiųjų, kurie savo dabartinę sveikatos būklę vertina kaip gerą ar labai gerą, dalis (proc.)	68,3
Suaugusiųjų, kurie jaučiasi laimingi ar labai laimingi, dalis (proc.)	64,7
Suaugusiųjų, kurie neturi nė vieno artimo žmogaus, kuriuo galėtų pasitikėti susidūrus su sunkiomis asmeninėmis problemomis, dalis (proc.)	2,4
Suaugusiųjų, kuriuos per praėjusį mėnesį buvo apėmusi prislėgta nuotaika, nerimas šiek tiek labiau ar daug labiau nei anksčiau, dalis (proc.)	21,5
Suaugusiųjų, kurie turi ilgalaikių sveikatos problemų, dalis (proc.)	28,3
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bandė keisti savo gyvenimą, bet nepakeitė, dalis (proc.)	59,9
Suaugusiųjų, kurie užsiima energinga fizine veikla bent po 30 min. 5 dienas ir daugiau per savaitę, dalis (proc.)	32,5
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis (proc.)	23,8
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis (proc.)	32,7
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)	13,6
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)	3,1
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną geria energinius gėrimus, dalis (proc.)	1,0
Suaugusiųjų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis (proc.)	38,4
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo tabako gaminius, dalis (proc.)	11,5
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių kasdien vartojo tabako gaminius, dalis (proc.)	11,3
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	6,9
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	6,4
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo	0,7

alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	
Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis (proc.)	20,7
Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis (proc.)	15,1
Suaugusiųjų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų (narkotikų) be gydytojo paskyrimo, dalis (proc.)	10,1
Suaugusiųjų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)	24,0
Suaugusiųjų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.)	95,2
Suaugusiųjų, kurie visada dėvi šalną važiuodami dviračiu, dalis (proc.)	5,8

Šaltinis: Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos

duomenys

